

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Для забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації сучасному українському суспільству необхідні висококваліфіковані вчителі, здатні до творчої праці. Модернізація вітчизняної системи вищої освіти у межах Болонського процесу супроводжується зростанням вимог до майбутнього вчителя іноземної мови, його професійного рівня. Під впливом досягнень сучасної науки, активного політичного життя, співпраці із зарубіжними партнерами особливої значущості набувають соціально-психологічні, організаційно-педагогічні та теоретико-методологічні аспекти підготовки нового типу вчителя – ерудованого, культурного спеціаліста, здатного вирішувати складні педагогічні проблеми. Саме від рівня професійно-педагогічної культури вчителя залежить ефективність виховного та навчального процесу в закладах освіти. На жаль, у вищих педагогічних закладах освіти формуванню професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців приділяється недостатньо уваги, що створює проблему в подальшій роботі випускників ВПНЗ.

Становленню професійної культури майбутніх учителів присвятили свої праці такі науковці, як: І.Д. Бех, В.М. Гриньова, Н.В. Гузій, Е.Д. Клементьєв, Н.В. Крилова, К.А. Литвинова, В.Є. Мілерян, С.Ю. Пашенко, В.А. Правоторов, В.В. Сагада, В.А. Семиченко, С.О. Сисоєва, В.О. Сластьонін, Я.О. Черньонков, П.П. Щербань.

На підставі аналізу цих та інших праць можна зробити висновок про існування проблеми, зумовленої суперечностями між:

- потребою суспільства в педагогах-професіоналах, що зростає, і недостатнім рівнем підготовки випускників ВПНЗ до здійснення педагогічної діяльності [4, с. 69];
- необхідністю підвищення ефективності процесу формування педагогічної культури майбутніх філологів і недостатньою теоретичною й методичною розробленістю цієї проблеми;
- можливостями формування професійної культури студентів ВПНЗ під час вивчення фахових дисциплін та реалізацією набутих знань і вмінь на практиці. Соціальна та педагогічна значущість, недостатня розробленість проблеми формування професійної культури майбутніх філологів, необхідність пошуку нових підходів до її вирішення визначили вибір теми статті.

Мета статті – описати ефективну модель формування професійно-педагогічної культури майбутнього філолога, оскільки з усіх застосовуваних шляхів пізнання саме моделюванню притаманне найбільш глибоке проникнення в теоретичне мислення та практичну діяльність дослідника.

Методологічна функція моделювання полягає в тому, що цей метод є універсальним засобом прирощення знання, яке дає змогу суттєво скорочувати витрати праці й часу на проведення дослідження. Модель чітко визначає компоненти – складові системи; схематично й точно подає зв'язки між компонентами, надаючи можливість порівняти зв'язки всередині модельованого об'єкта зі зв'язками всередині моделі; генерує та породжує запитання, а отже, стає інструментом для порів-

няльного вивчення різних галузей явища, процесу. До моделювання звертаються тоді, коли неможливо одразу розпочати пізнання сутності об'єкта й немає умов для безпосереднього оволодіння ним, оскільки дослідження моделі дає змогу вивчати закономірності, не доступні для пізнання іншими способами. Ідеалізовані моделі об'єктів, явищ, процесів застосовуються майже в абсолютній більшості досліджень, що використовують системний підхід, оскільки будь-яка система моделюється [1, с. 5].

Процес формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя іноземної мови розглядається нами також з позицій системного підходу (див. рис.).

Рис. Модель формування професійно-педагогічної культури

Розроблена нами модель передбачає формування професійно-педагогічної культури майбутніх філологів під час навчання у ВПНЗ. Для досягнення поставленої мети мають бути виконані зазначені в моделі завдання, які впливають зі складових гуманістичної педагогічної культури. Перше з цих завдань стосується потре-

бнісно-мотиваційної сфери особистості, яка характеризується сукупністю соціальних настанов, ціннісних орієнтацій, інтересів, що становлять основу мотивів. Безпосередня мотивація включає естетичні, пізнавальні, творчі мотиви, пов'язані зі змістом праці. Вони передбачають гуманістичну педагогічну позицію у ставленні до учнів, захист їх прав та інтересів, підтримку кожної індивідуальності, здатність бути вчителем.

У процесі розвитку цієї сфери особистості важливою є операційно-технічна сфера діяльності – інтегральна якість, що характеризується сукупністю суспільних і спеціальних знань, умінь та навичок, професійно важливих якостей. У професійному навчальному закладі пріоритет віддають формуванню спеціальних знань, умінь і навичок, які вдосконалюються в процесі навчально-професійної, а потім і професійної діяльності особистості. Вони включають психолого-педагогічну компетентність, розвинуте педагогічне мислення, освіченість у сфері предмета викладання та володіння педагогічними технологіями [5, с. 17].

Формування операційно-технічної сфери в майбутнього вчителя іноземної мови має свою специфіку, пов'язану з особливостями цього навчального предмета. Основою навчання іноземної мови є комунікативна функція вчителя [3, с. 30], яка визначає реалізацію навчально-виховних завдань. “Іноземна мова” являє собою трудомісткий навчальний предмет, який вимагає великої кількості вправлення. Ці особливості суттєво впливають на діяльність учителя іноземної мови, який повинен здійснювати особливий, порівняно з іншими навчальними дисциплінами, підхід до навчання, керувати майже одночасно двома видами діяльності учнів: засвоєнням мовленнєвого матеріалу та спілкуванням іноземною мовою; розвивати в учнів навички монологічного та діалогічного мовлення, прищеплювати їм культурні традиції народу, мова якого вивчається; формувати такі якості, як комунікативність, тактовність, коректність у спілкуванні іноземною мовою; здійснювати виховання учнів, встановлювати й регулювати відносини з ними засобами іноземної мови. Таким чином, професійно важливі якості відіграють роль тих внутрішніх умов, через які переломлюються зовнішні впливи й вимоги діяльності.

Розвиток рефлексивно-оцінювального компонента є важливим для осмислення власних дій і вчинків. Засновані на рефлексії самоаналіз та самооцінка забезпечують контроль і саморозвиток власної педагогічної діяльності, культуру професійної поведінки та спілкування, вибір способів саморозвитку і, як результат, подальший розвиток професійно-педагогічної культури студента.

Для успішного виконання поставлених завдань необхідно дотримання таких умов: наявність відповідного спецкурсу з нормативно-правовим забезпеченням, методичне та кадрове забезпечення процесу формування педагогічної культури майбутніх філологів з оптимальним поєднанням традиційних та нетрадиційних форм і методів, здійснення моніторингу ефективності цього процесу.

Змістова система нашої моделі має модульний характер і відповідно до завдань складається з трьох взаємопов'язаних модулів: потребнісно-мотиваційного, операційно-діяльнісного, рефлексивного.

Поєднання традиційних та нетрадиційних формам і методів роботи із суб'єктами діяльності має забезпечити досягнення поставленої мети. Традиційна лекційно-семінарсько-залікова форма навчання, яка передбачає виклад навчального матеріалу викладачем лекційним методом, подальше відпрацювання цього матеріалу на семінарських та практичних заняттях і перевірку результатів засвоєння у формі заліку, забезпечує систематичний характер навчання, правильне подання ло-

гічно впорядкованого матеріалу, постійний емоційний вплив особистості викладача, оптимальні витрати ресурсів при масовому навчанні [2, с. 15]. Подолати недоліки традиційних форм і методів навчання, серед яких найсуттєвішими є відсутність індивідуалізації навчання, усереднений підхід до навчання студентів, неналежна їх самостійність, пасивність, слабкий зворотний зв'язок, можна за допомогою методів та форм інтерактивного навчання. Поєднання традиційних і нетрадиційних форм та методів роботи дає змогу ефективно сформувати професійно-педагогічну культуру майбутніх фахівців.

Висновки. Таким чином, здійснюється функціонування моделі: зміст роботи визначають на підставі інформації про цілі, завдання, умови ефективності, вплив на суб'єкта діяльності. Після проведення означеної роботи з використанням відповідних форм і методів вивчаються та аналізуються одержані результати. Ці результати приводять у відповідність до визначених критеріїв з подальшим порівнянням показників з поставленими цілями. Після цього в разі потреби в зміст роботи вносять необхідні корективи та здійснюють подальшу педагогічну взаємодію. Саме тому запропонована модель є ефективним інструментом формування професійної культури майбутніх учителів-філологів.

Література

1. Павлютенков Є.М. Моделювання в системі освіти (у схемах і таблицях) / Є.М. Павлютенков. – Х. : Вид. група “Основа”, 2008. – 272 с. – (Б-ка журн. “Управління школою”; Вип. 4 (64)).
2. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : учеб. пособ. / Г.К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
3. Творча особистість вчителя: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць / ред. кол. : Н.В. Гузій (відп. ред.) та ін. – К. : УДПУ, 1997. – 319 с.
4. Уваркіна О. Сутність і зміст професійної культури спеціаліста / О. Уваркіна // Вища освіта України. – 2005. – № 4. – С. 69–73.
5. Щербань П. Педагогічна культура та її значення в суспільстві / П. Щербань, П. Щербань // Рідна школа. – 1998. – № 6. – С. 16–18.

ТИЩЕНКО О.І.

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЄДНОСТІ ЗАГАЛЬНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО ВИХОВАННЯ

Під професійним відбором, професійним вихованням розуміють складну спеціалізовану процедуру вивчення й оцінки придатності того чи іншого кандидата до оволодіння цією спеціальністю, досягнення рівня майстерності й успішного виконання зазначених обов'язків.

Мета статті – висвітлити основні положення концепції формування єдності загального і професійного виховання.

Вища школа готує фахівців для конкретної професійної діяльності. Професія випускника ВНЗ є виразом науково-технічної готовності молодого фахівця виконувати виробничі функції. Досвід переконує нас, що має бути повна відповідність між здобутою на факультеті кваліфікацією й характером виконуваних функцій. Якби випускник не просто здобував фах, а й засвоював основи професійної етики, то вона була б важливим стимулом у подоланні труднощів при працевлаштуванні за фахом.

Є відомості, що певна частина вихованців ВНЗ, хоч і працюють за своїм фахом і на тому місці, куди їх було призначено, висловлює незадоволення своєю спеціальністю. Це негативно впливає на якість роботи.